

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ**

Навчально-науковий інститут заочної та післядипломної освіти

Кафедра геодезії і геоінформатики

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до кваліфікаційної роботи

на тему: «Аналіз використання земельного фонду Мукачівського району Закарпатської області»

Виконав: студентка, групи МАГ71
Спеціальність 193 Геодезія та землеустрій
(шифр і назва напрямку підготовки, спеціальності)

Кость А.М
(прізвище та ініціали)

Керівник: к.е.н., доцент Бочко О.І.

ДУБЛЯНИ – 2024

УДК 332.33:35

В умовах реформування земельних відносин важливого значення набуває організація використання земель сільських територій. Метою кваліфікаційної роботи є аналіз земельно-ресурсного потенціалу Мукачівського району, Закарпатської області та основних тенденцій ефективності його використання. Особливого значення набувають вивчення питання оптимізації використання земель у гірських та передгірських зонах Карпат, оскільки специфічні природно-кліматичні та морфологічні умови даного регіону і реорганізація території землекористувань загострюють проблему ефективного розвитку аграрного сектора й екології відтворення земельних ресурсів. Для досягнення поставленої мети були використані порівняльно-географічний, статистичний методи дослідження.

Зміст

ВСТУП	5
1. ОСНОВИ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ	6
1.1 Теоретичні основи ефективності використання земельних ресурсів	6
1.2 Досвід ефективного використання земельних ресурсів європейських країн	12
1.3. Загальні відомості про об'єкт дослідження	19
2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ МУКАЧІВСЬКОГО РАЙОНУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ	28
2.1. Сучасний стан земельних ресурсів Мукачівського району	28
2.2 Оцінка ґрунтів Мукачівського району Закарпатської області	
3. ПОКРАЩЕННЯ СТАНУ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ МУКАЧІВСЬКОГО РАЙОНУ	34
3.1. Раціональне використання та охорона земельних ресурсів	34
3.2 Пропозиції щодо покращення стану та ефективності використання земельних ресурсів	37
4. ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	43
5. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ ВІД НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ	47
ВИСНОВОК	50
Бібліографічний список	53

ВСТУП

Земля є унікальним природним ресурсом, найважливішим для розвитку території, біорізноманіття, системи водостоків, рослинності, корисних копалин і особливо ґрунтового покриву. Раціональне використання цього потенціалу визначається його економічною важливістю, оскільки земля є ключовим ресурсом для сільськогосподарського сектору.

Поверхня землі слугує основою для всіх природних і господарських процесів, місцем проживання людей та розвитку виробництва. З урахуванням багатого природного потенціалу області, використання його повинно здійснюватися з урахуванням обмежень і особливостей. При аналізі стану земельних ресурсів виявлено негативні процеси, які можуть призвести до втрати екологічного потенціалу території.

З огляду на те, що більшість земель, придатних для сільськогосподарського виробництва, вже використовуються, далі розвиток вимагає обережного використання наявних земель. Ефективне використання землі передбачає ряд важливих завдань, таких як поліпшення родючості ґрунтів, інтенсивне використання, охорона сільськогосподарських угідь, відновлення деградованих земель та оптимізація земельної структури.

Для ефективного використання та охорони земельних ресурсів важливо вчасно впроваджувати систему моніторингу земель, яка дозволяє виявляти зміни, оцінювати стан земель та реагувати на негативні процеси. Впровадження моніторингу забезпечує постійне спостереження за станом земель, що в свою чергу сприяє удосконаленню їх використання та збереженню екологічної стійкості. Для поліпшення сучасного використання землі необхідно впроваджувати наукові заходи, спрямовані на підвищення родючості ґрунту. Охорона земель включає різноманітні заходи, які найбільш ефективно працюють в комплексі, взаємодіючи та доповнюючи один одного.

Основне завдання використання земель полягає в їх захисті та охороні як ключової складової навколишнього середовища, а також у відтворенні та

покращенні їх природного потенціалу. Державі доручено основне завдання забезпечення ефективного використання та охорони земель.

Кваліфікаційна робота на тему " Аналіз використання земельного фонду Мукачівського району Закарпатської області" надає можливість провести докладний аналіз поточного стану земельних ресурсів та виявити способи підвищення ефективності їх використання та охорони.

Метою цієї кваліфікаційної роботи є проведення аналізу та дослідження стану земель, а також виявлення варіантів для їхнього ефективного використання. Об'єктом дослідження є земельно–ресурсний потенціал Мукачівського району.

1. ОСНОВИ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ

1.1 Теоретичні основи ефективності використання земельних ресурсів

Земля є ключовим ресурсом для сільськогосподарського виробництва та важливою складовою ресурсного потенціалу аграрного сектора, включаючи трудові ресурси та засоби виробництва. Ресурсний потенціал та його якісні параметри грають важливу роль у формуванні конкурентоспроможної продукції. Аналіз земельних ресурсів є необхідним для обґрунтування управлінських рішень, таких як вирішення, які ресурси потрібно залучити чи використати, для досягнення максимального ефекту виробництва без шкоди навколишньому середовищу та для поліпшення умов праці та життя людей. Скасування мораторію, який обмежує права власників земель, викликає важливі питання щодо конституційних прав та потреб власників земельних ділянок, які передбачені законодавством. З урахуванням розподілу та використання земель важливо розглядати земельні ресурси всебічно, а земельна політика повинна спрямовуватися на удосконалення земельних відносин та охорону навколишнього середовища.

На сьогоднішній день Україна має всі необхідні передумови, щоб стати аграрною державою та конкурентоспроможною на світовому ринку. Це обумовлено сприятливим географічним положенням, родючими ґрунтами, помірним кліматом і невеликими витратами на виробництво сільськогосподарської продукції.

Земля володіє значною різноманітністю ґрунтів і природних ресурсів, таких як мінерали, рослинність, тваринний світ і вода. У багатьох галузях вона виступає як складова частина, проте в сільському господарстві вона має ключове значення, виступаючи головним засобом виробництва. [2].

Земельні ресурси включають території, які можуть бути використані або вже використовуються в господарській діяльності. В Україні ці ресурси поділяються на 9 категорій відповідно до призначення: землі сільськогосподарського призначення, землі житлової та громадської забудови; - землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення,

землі оздоровчого призначення, землі рекреаційного призначення, землі історико–культурного призначення, землі лісогосподарського призначення, землі водного фонду, землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення.

Аналізуючи ефективність з економічного погляду сьогодні, стає очевидним, що вона тісно пов'язана з головною метою людської діяльності — задоволенням постійно зростаючих матеріальних та духовних потреб суспільства. На думку А.М Третьяка, основою будь-якого рівня землекористування є земельні ресурси. Сутність землекористування в контексті фізичного об'єкта, економічних, правових та еколого-соціальних відносин може бути проілюстрована порівняльно, як показано на рисунку 1.

Рисунок 1. Характеристика землекористування як фізичного об'єкта, економічних, правових, соціальних та екологічних відносин [15].

Формування та функціонування землекористування мають кілька особливостей. Земля виступає як територіально-обмежений ресурс. Це обумовлює монополію на землю як об'єкт власності і об'єкт господарювання. У зв'язку з територіальною обмеженістю земля, як об'єкт власності, стає менш доступною через високу вартість. В той же час, як об'єкт господарювання, земля стає більш доступною і привабливою. Таким чином, у розвиненому економічному суспільстві виникає конкуренція за використання конкретної земельної території, і землевласник має можливість обирати між різними варіантами прав власності на земельні ділянки [29].

Покращення та раціоналізація використання земель в аграрних підприємствах досягається за умови впровадження заходів щодо підвищення родючості ґрунтів, захисту від екологічно шкідливого впливу та ерозії. Політика держави повинна спрямовуватися на таке використання земель, щоб майбутні покоління могли насолоджуватися найкращим станом землі. Сучасні тенденції та різноманітні інтенсивні технології у сільському господарстві повинні бути ретельно вивчені та перевірені перед застосуванням, щоб запобігти негативним наслідкам, обумовленим специфічними особливостями засобів виробництва [3].

Ефективність використання сільськогосподарських земель суттєво залежить від прибутковості підприємств, що їх використовують. Проте важливо, щоб фінансові інтереси аграрних підприємств не вели до погіршення основних властивостей земельних ресурсів. Всі українські землі повинні перебувати під постійним наглядом, бути дбайливо використовуваними і охороняти свою природність. Особливо це стосується територій, які знаходяться під ґрунтами - важливої складової природних ресурсів країни. Найбільшу частину ґрунтового покриву в Україні становлять чорноземи, які займають понад 60% від усього ґрунтового покриву країни. Таким чином, неправильне використання ґрунтів та ігнорування їхньої охорони може призвести до негативних наслідків [5].

Проблема раціонального використання земельних ресурсів залишається актуальною, оскільки з роками їхній стан значно погіршився. Загалом це пов'язано передусім з невірним підходом сільськогосподарських підприємств до сільського господарства, де більше акцентується на отриманні прибутку від земель, аніж на збереженні їхньої якості і родючості. Це призводить до виснаження ґрунтів і їхньої вразливості перед процесами ерозії [19].

Ефективне використання земельних ресурсів не можливе без достовірної інформації про стан ґрунтів та рівень їх забруднення. Якісний стан є важливою характеристикою врожайності і якості сільськогосподарських культур. Таким чином, для підвищення ефективності використання земельних ресурсів важливо визначити напрямки оптимізації систем обробітку ґрунту, захисту рослин, живлення. При розробці системи внесення добрив важливо визначити оптимальні норми та співвідношення поживних речовин для культур. Врахування кліматичних змін також є важливим аспектом, оскільки клімат відіграє значущу роль у вирощуванні сільськогосподарських культур. Щоб підвищити ефективність використання земельних ресурсів у сільськогосподарській галузі, важливо впроваджувати прогресивні системи обробітку землі, використовувати передову техніку та нові методи вирощування рослин [5].

Термін "ефективне" включає не лише збереження та продуктивне використання земель, але також розробку методів підвищення їхньої родючості. З економічної точки зору ефективність використання землі визначається в більшій мірі родючістю ґрунту. Для збереження родючості ґрунтів важливо проводити агрохімічне обстеження полів, визначаючи рівень рН, вміст гумусу та інших мікроелементів.

Основним багатством України є її ґрунти, зокрема чорноземи, які становлять 6,8% всього запасу цього ґрунту у світі. Ці чорноземи славляться своєю високою родючістю серед інших типів ґрунтів. Проте їхнє неправильне використання може спричинити втрату родючості через вплив вітрової та водної ерозії [6].

Вчені рекомендують розробляти правильне співвідношення між різними видами сільськогосподарських культур і природними елементами, такими як заповідники, водойми, озера і ліси, для ефективного використання ґрунтів. Це сприятиме екологічній та економічній доцільності. Також важливо створювати заповідні ділянки, лісонасадження, пасовища та сіножаті на менш придатних для обробітку землях [11].

В раціональному використанні земель має бути зацікавлене не лише самі землекористувачі або власники, але й всі суспільство. Ефективним рішенням буде створення правильної системи користування землею, зосередження на підвищенні та збереженні родючості землі, а також активна участь держави у вирішенні цього питання та посилення контролю над землями, які використовуються неефективно, щоб уникнути деградації ґрунтів та втрати родючості [9].

Настановлення справжнього порядку землекористування повинно стати пріоритетним завданням країни. Це має на меті досягти ефективного та раціонального використання земельних ресурсів, забезпечити захист прав власників та користувачів землі та вживати заходів щодо охорони земель. Кожне сільськогосподарське підприємство повинно раціонально використовувати земельні ресурси, турбуватися про стан землі, запобігати ерозійним процесам, заболоченню та росту бур'янів. Це може допомогти зберегти найважливіше багатство країни - родючість ґрунтів.

Узагальнюючи, для раціонального використання земель сільського господарства, землевласникам і землекористувачам слід дотримуватися технологій вирощування сільськогосподарських культур, спрямованих на поліпшення якості ґрунту, його родючості та отримання великих врожаїв. Реалізація раціонального використання земель у сільськогосподарському виробництві потребує застосування стратегічного управління. Ця стратегія базується на уважному використанні земельних ресурсів та дотриманні вимог внутрігосподарського землеустрою, цільового використання земельних ділянок, забезпеченні екологічної збалансованості та охороні земель.

1.2 Досвід ефективного використання земельних ресурсів європейських країн

Протягом історії людства земля відігравала і продовжує відігравати ключову роль у розвитку кожної держави та досягненні ефективності виробництва. Україна, займаючи особливе місце серед інших країн, може пишатися унікальним багатством – 8,4% світових запасів чорноземів. Однак, використання земель в Україні характеризується нераціональним землекористуванням, що веде до поширення деградаційних процесів, особливо у сільськогосподарських землях.

Наразі близько 10,8% від загальної земельної площі в Україні не придатні для сільськогосподарської діяльності. Країна нараховує біля 800 видів ґрунтів, преїмовлянням яких є чорноземи, займаючи понад 60% земельного фонду. Розораність території в Україні складає близько 57%, а сільськогосподарських угідь – 78,8%, що визначається одним із найвищих показників у світі (див. табл. 1). Деградаційні процеси земель, які постійно розширюються, проявляються через переущільнення, руйнування структури ґрунту, водну та вітрову ерозію, заболочення, забруднення і так далі.

Таблиця 1

Розораність ріллі в Україні та світі

Країна	Загальна земельна площа, млн. га	Чорноземи, млн. т	Розораність земель, %	Розораність сільськогосподарських угідь, %
Україна	60,4	27,8	56,1	78,8
Молдова	3,4	2,02	53,7	72,6
Польща	31,3	0,4	35,7	75,7
Німеччина	35,7	0,7	34	71
Франція	64,4	-	33,5	63,7
Нідерланди	4,2	-	31	56,8
Канада	998,5	7,6	4,7	68,6
Великобританія	24,2	-	25,8	36,2
США	951,9	55,1	16,9	37,9
Китай	959,7	38,0	12,0	21,5

Як вказано у таблиці 1, Україна лідирує серед представлених країн за розораністю земельних ресурсів. Досвід використання земель іноземними країнами різний і ґрунтується на їхній історії та національних особливостях. Націленість розвинених держав на досягнення раціонального землекористування та гармонійних земельних відносин характеризується сильним регулятивним впливом держави та дотриманням принципів земельного законодавства.

У Франції, Німеччині, Нідерландах та Канаді захист і охорона родючості ґрунтів визнаються одними з головних аспектів землекористування. У цих країнах існує механізм охорони ґрунтів на законодавчому рівні. Навіть у нашій державі є нормативно-правова база з охорони земель, але її ефективність залишається низькою, що свідчить про поширення деградаційних процесів земель.

Цікавим є досвід Німеччини у сфері раціонального землекористування. Більше половини сільськогосподарських земель у країні класифікуються як менш придатні для вирощування сільськогосподарських культур. Власність на сільськогосподарські землі практично повністю перебуває в приватній власності, існує обмеження землеволодіння для приватних осіб, а понад 70% сільськогосподарських земель орендуються. У Німеччині система державного регулювання охорони родючості ґрунтів реалізується через консультації та субсидії. Фермерам надаються безкоштовні консультації з раціонального землекористування та охорони ґрунтів. Для збереження родючості ґрунтів використовують системи сівозмін, покривні та підсівні культури, з приділенням уваги точному контролю за дотриманням сівозмін.

У Німеччині ринок земель розвинений як вільний ринок. Угоди купівлі-продажу земельних ділянок понад 1 гектар пильно контролюються спеціально уповноваженими організаціями. Ці організації можуть зупинити процес продажу, якщо вони запідозрюють, що угода є спекулятивною, заниженою за ціною, або якщо майбутній власник не має наміру використовувати землю для сільськогосподарської діяльності. Також, якщо процес купівлі-продажу

призведе до концентрації земель в руках одного власника, його може бути зупинено. Потенційний власник повинен представити план розвитку господарства.

У Франції модель ринку земель сільськогосподарського призначення організована з метою збереження земельних ресурсів та природного середовища. SAFER, приватна неприбуткова організація, підпорядкована Міністерствам сільського господарства та фінансів, грає важливу роль у регулюванні ринку земель. Організація стимулює розвиток фермерських господарств, обмежуючи площі земель у власності одного користувача. SAFER також має переважне право викупу земель і може зупинити процес купівлі-продажу, якщо є підозри на спекулятивні цілі чи наміри змінити цільове призначення землі. Новий власник повинен мати відповідну освіту або досвід у сільському господарстві.

У Болгарії земельна реформа розпочалася в 1991 році, але відрізнялася від тієї, що в Україні. Землю передавали тим, хто був її власником до 1946 року. Після вступу до ЄС у Болгарії розпочалася адаптація законодавства земельного господарства згідно з нормами ЄС. З 2014 року іноземці можуть придбати земельні ділянки без обмежень щодо їхньої площі. Але для громадян Болгарії та ЄС обов'язковою є умова проживання в країні протягом не менше 5 років, щоб придбати земельні ділянки. Естонія відновила історичну справедливість, повертаючи право володіння землею тим, хто панував на ній до 1940 року. Щодо купівлі-продажу земельних ділянок, громадяни країн Європейського Союзу можуть придбати землю, якщо вони ведуть на ній сільськогосподарську діяльність. Громадяни з країн поза Євросоюзу можуть використовувати земельні ділянки площею до 10 гектарів. Дрібні ділянки можна придбати вільно громадянам будь-якої країни. У сучасній Естонії переважають орендні відносини, і близько 60% земель сільськогосподарського призначення орендуються виробниками продукції сільського господарства.

У Польщі головні засади землекористування включають захист та охорону сільськогосподарських земель, формування прозорого ринку

сільськогосподарських земель, створення фермерських господарств сімейного типу. Сімейні ферми є основою системи сільськогосподарського виробництва за законодавством Польщі. Тільки суб'єкти, які ведуть господарську діяльність, можуть бути землевласниками. Польща також надає можливості для фермерів отримати доступ до державної землі та підвищити конкурентоспроможність місцевих фермерів.

У Польщі регулювання ринку сільськогосподарських земель здійснюється на основі Закону "Про формування сільськогосподарської системи" № 64 від 11.04.2003 року. Згідно з цим законом, розмір земельної ділянки, яку можна купити, обмежений 300 гектарами, і придбати землю може лише фізична особа - фермер, яка має досвід у сільському господарстві та володіє земельними ділянками площею від 1 до 300 гектарів. Ця особа також повинна проживати принаймні 5 років поблизу земельної ділянки та керувати фермерським господарством. Крім того, є обмеження і для фізичних осіб, які можуть придбати земельні ділянки за родинними зв'язками, місцевими органами самоврядування та для збереження національних парків. В Польщі також існує переважне право викупу земельних ділянок, яке надається в першу чергу фермерам, які орендують землю не менше трьох років та Національному центру підтримки сільського господарства.

В Румунії система ринкового обігу землі побудована таким чином, щоб відповідати критеріям ефективного та раціонального землекористування, збереженням земельних ресурсів та інтересам фермерів. Розмір земельної ділянки, яку може купити фізична особа - фермер, обмежений 300 гектарами. Також у Румунії існує переважне право викупу, яке надається в першу чергу фермерам, які орендують землю не менше трьох років та Румунському агентству громадської власності.

У Литві реформування земельних відносин розпочалося у 90-х роках, після повернення земель колишнім власникам. Закон "Про земельну реформу", прийнятий у 1991 році, відновив права власності на землі сільськогосподарського призначення і надав можливість придбання земельних

ділянок. В Литві, закінчивши земельну реформу в 2019 році, близько 79% сільськогосподарських земель перебуває у приватній власності. Ринок земель є відкритим, але з певними обмеженнями щодо купівлі-продажу земельних ділянок.

Щодо Латвії, земельна реформа почалася з повернення права власності на сільськогосподарські землі спадкоємцям родин, які господарювали на них до 1940 року. Реформа надавала можливість сільським мешканцям купувати земельні ділянки у приватну власність та змінювати їх цільове призначення. Після приєднання Латвії до Європейського Союзу ринок землі відкрився, але іноземцям заборонено купувати земельні ділянки, якщо вони не проживають в Латвії. Особи, які мають намір придбати землю, повинні володіти латинською мовою та подавати план землекористування на латинській мові. Покупець також повинен відповісти на всі питання комісії спеціального органу самоврядування. У Латвії переважне право викупу земельної ділянки належить орендарю землі, місцевому самоврядуванню та Латвійському Земельному фонду. Концентрація земель у власності однієї особи контролюється обмеженнями і становить до 2000 гектарів. Важливо також відзначити, що суворо контролюється виконання вимог землекористування в аграрному секторі.

Зазначимо, що успішне використання земель в країнах Європейського Союзу визначається урахуванням економічних, екологічних і соціальних аспектів. Це включає в себе наявність та відповідність плану розвитку сільського господарства; ефективної нормативно-правової бази для регулювання земельних питань, яка є основою раціонального використання земельних ресурсів; ретельний контроль за виконанням законодавства, норм та вимог у сфері використання земель, що сприяє екологічній стійкості; інвестиції держави для проведення заходів з охорони земель та поліпшення якості ґрунтів, а також своєчасна оцінка земельних ділянок.

В країнах Швейцарія, Франція, Австрія та Німеччина впроваджували різні методи землевпорядкування, зокрема проводили знімання та

розмежування території. Наприклад, у Франції, для удосконалення кадастру землі здійснювалося знімання всієї території з метою вирішення фінансових питань, а це відбулося національним рішенням у 1790 році. Відтоді усі геодезичні роботи, спрямовані на підтримку землевпорядної діяльності, отримали назву кадастрових.

В Німеччині землевпорядна діяльність розвивалася з початку XIX століття. З'явилися перші фахівці з цієї сфери, яких називали інженерами культурно-технічної справи. Вони використовували свої знання для поділу земель на сівозміни, розташування господарських центрів та розробки інфраструктури, таких як зрошувальні та осушувальні канали, дороги, а також проводили кадастрові знімання. Навіть у ті часи, хоча поняття "внутрігосподарський" землеустрій відсутнє, здійснювалися проекти для великих маєтків і поміщицьких господарств, які пізніше перетворювалися в документацію з землеустрою для еколого-ландшафтного формування.

Ці проекти мали за мету обрати оптимальний метод постійного землекористування та раціонально використовувати угіддя і посіви, враховуючи агроекологічні вимоги. Важливо відзначити, що політика землі в розвинених країнах світу спрямована на організацію та планування землеустрою, сприяючи розвитку сільських господарств, підтримці соціальної вагомості сільських підприємств і стимулюванні економічного підвищення. Слід підкреслити, що успішне використання земель в країнах Європейського Союзу зумовлене уважним врахуванням економічних, екологічних та соціальних аспектів. Це включає в себе виконання та дотримання стратегічного плану розвитку сільського господарства, наявність ефективної нормативно-правової бази для регулювання земельних питань, що є основою для раціонального використання земельних ресурсів. Крім того, важливим елементом є ретельний контроль за дотриманням законодавства, норм і вимог у сфері використання земель, що сприяє позитивному впливу на екологічний стан земель. Держава також активно фінансує заходи з охорони земель та

поліпшення якісного стану ґрунтів, включаючи своєчасну оцінку земельних ділянок.

Наприклад, у Франції існує некомерційна корпорація, яка здійснює свою діяльність під контролем держави. Дана корпорація має перевагу при придбанні всіх земельних ділянок, що надає державі можливість контролювати попит та пропозицію на ринку землі. У 90-х роках виникла ситуація, коли частка земель, що належала цій корпорації, перевищувала 25%. Аналізуючи світовий досвід у справі проектування землевпорядкування на території Європейського Союзу, можна стверджувати, що стійке використання різних земельних ресурсів базується на Єдиній політиці ЄС. У випадку необхідності створення нових землеволодінь або зміни меж існуючих можливо виконати проектування землеустрою, спрямоване на конкретні території.

Можна зробити висновок, використання сільськогосподарських земель у закордонних країнах ключовою стратегією є землевпорядна діяльність, яка визначає державну політику у сфері землеустрою та регулювання земельних відносин. Будь-які зміни у призначенні сільськогосподарських земель на території цих країн відбуваються виключно на підставі схвалених землевпорядних документів, які розробляються фахівцями у галузі землеустрою та геодезії. Усі методи реалізації стійкого користування землею відображені у проектах землевпорядкування.

Стійке користування землею та її охорона базуються на вдосконалених процесах землевпорядкування та геоінформаційних системах, які забезпечують отримання точних даних щодо сільськогосподарських земель - їх стану, меж та властивостей. Таким чином, у розвинених країнах питання землеустрою тісно пов'язані з веденням земельного кадастру, який виступає методом отримання інформації про стан сільськогосподарських земель та їх раціонального використання.

1.3. Загальні відомості про об'єкт дослідження

Закарпатська область, створена у січні 1946 року, вирізняється своїм унікальним географічним розташуванням на перехресті міжнародних транспортних, економічних, торговельних та культурних шляхів. Це сприяє розвитку та подальшому поглибленню всебічного міждержавного співробітництва, відводячи важливу роль регіону в інтеграції України в європейські структури. На рисунку 1.1 представлено карту-схему Закарпатської області з новоствореними районами.

Рисунок 1.1 Карта-схема Закарпатської області

Регіон, що розташований на північному сході, сході і південному сході, має кордони з Львівською та Івано-Франківською областями. На північному заході, заході і півдні, кордони області збігаються з державним кордоном

України, загальна протяжність якого складає 467,3 км, зокрема з Угорщиною – 130,0 км, Румунією – 205,4 км, Словаччиною – 98,5 км і Польщею – 33,4 км.

На території області діє 19 пунктів переходу кордону з сусідніми країнами. Закарпаття, розташоване на крайньому південному заході України, є географічним центром Європи. Регіон має різноманітний рельєф і кліматичні умови. Закарпаття – єдина область в Україні, яка розташована за головними Карпатськими хребтами. Це підсилює його транспортну віддаленість від інших частин країни, і зв'язок з ним можливий лише через перевали. Визначено кілька значущих перевалів, зокрема Ужоцький, Верецький, Воловецький, Торунський разом з Вишківським та Яблуницький, що мають велике значення в цьому контексті. Закарпатська область входить в межі двох великих фізико-географічних одиниць – Карпатської гірської (займає 4/5 території) та Закарпатської низовинної. Умови для господарського освоєння людиною майже всюди сприятливі в Закарпатській низовинній частині, що стосується рельєфу, клімату, ґрунтового-рослинного покриву тощо. У Карпатах найкращі умови для цього існують у міжгірних улоговинах, долинах рік, пологих схилах і частково низькогір'ї. Гора Говерла (2061 м) – найвища точка України – розташована на території Закарпатської області. Відстані від обласного центру (м. Ужгород) до столиці України та інших обласних центрів та європейських столиць різняться: до Києва – 788 км, до Львова – 265 км, до Івано-Франківська – 295 км, до Чернівців – 435 км, до Кошиць (Словаччина) – 97 км, до Ніредьгаза (Угорщина) – 95 км, до Сату Маре (Румунія) – 150 км, до Жешува (Польща) – 315 км.

Значна частина області розташована в гірській місцевості (близько 75% площі), що призводить до наявності унікальних корисних копалин, специфічного клімату та спеціалізації сільського господарства. Ефективне господарювання найбільше рекомендується на низинній території та міжгірних улоговинах, долинах рік, пологих схилах та частково в низькогір'ях Карпат.

Українські Карпати є частиною Карпатської гірської системи, яка об'єднує шість країн Європи. Гори простягаються з північного заходу на південний схід, збільшуючи висоту та крутість схилів у цьому напрямку.

Географічне розташування регіону, його прикордонне положення та транспортний потенціал взаємодіють із природними особливостями та трудовим потенціалом. Це створює можливості для реалізації інвестиційних та транскордонних інфраструктурних проєктів, спрямованих на підвищення економічного потенціалу та підвищення рівня добробуту населення в регіоні.

Закарпаття, що займає 80% гірської місцевості та 20% Притисянської низовини, представляє собою унікальний регіон України. З найвищою точкою країни – горою Говерла (2061 м), область вирізняється своєю природною різноманітністю та географічним положенням.

Закарпаття має обмежену промисловість та обмежені землі для сільськогосподарського виробництва. Проте, у цьому регіоні є усі умови для розвитку туризму, спираючись на його історичні, географічні, природні, економічні та соціально-демографічні особливості. Ліси, мінеральні та термальні води є основним багатством Закарпаття, де налічується 33 родовища мінеральних вод та 360 джерел мінеральної води. Закарпаття перспективний туристичний регіон, де проводиться інтенсивна реконструкція та будівництво нових туристичних об'єктів. Мережа оздоровчих, рекреаційних та туристичних об'єктів налічує 445 об'єктів, а на території області може одночасно розмістити близько 28 тис. осіб. Сприятливе географічне положення Закарпаття, його туристичний потенціал та інфраструктура створюють умови для розвитку транскордонного співробітництва та реалізації інвестиційних проєктів.

Адміністративне районування Закарпатської області

За новим адміністративним устроєм, введеним у 2020 році, Закарпатська область поділена на 6 районів та 64 об'єднані територіальні громади (ОТГ):

- Ужгородський район.
- Мукачівський район.

- Хустський район.
- Тячівський район.
- Берегівський район.
- Рахівський район

На рисунку 1.2 представлено карту-схему поділу адміністративних районів Закарпатської області.

Рисунок 1.2 Карта-схема поділу адміністративних районів Закарпатської області.

Берегівський район, з адміністративним центром у місті Берегове, включає в себе території Батівської селищної, Берегівської міської, Великоберезької сільської, Великобийганської сільської, Вилоцької селищної, Виноградівської міської, Кам'янської сільської, Королівської селищної, Косоньської сільської, Пийтерфолвівської сільської територіальних громад, які були затверджені Кабінетом Міністрів України.

Мукачівський район, з адміністративним центром у місті Мукачево, включає в себе території Великолучківської сільської, Верхньокоропецької сільської, Воловецької селищної, Горондівської сільської, Жденіївської селищної, Івановецької сільської, Кольчинської селищної, Мукачівської міської, Неліпинської сільської, Нижньоворітської сільської, Полянської

сільської, Свалявської міської, Чинадіївської селищної територіальних громад, затверджених Кабінетом Міністрів України.

Рахівський район, з адміністративним центром у місті Рахів, включає в себе території Богданської сільської, Великобичківської селищної, Рахівської міської, Ясінянської селищної територіальних громад, затверджених Кабінетом Міністрів України.

Тячівський район, з адміністративним центром у місті Тячів, включає в себе території Бедевлянської сільської, Буштинської селищної, Вільховецької сільської, Дубівської селищної, Нересницької сільської, Солотвинської селищної, Тересвянської селищної, Тячівської міської, Углянської сільської, Усть-Чорнянської селищної територіальних громад, затверджених Кабінетом Міністрів України.

Ужгородський район, з адміністративним центром у місті Ужгород, включає в себе території Баранинської сільської, Великоберезнянської селищної, Великодобронської сільської, Дубриницько-Малоберезнянської сільської, Костринської сільської, Оноківської сільської, Перечинської міської, Середнянської селищної, Ставненської сільської, Сюртівської сільської, Тур'є-Реметівської сільської, Ужгородської міської, Холмківської сільської, Чопської міської територіальних громад, затверджених Кабінетом Міністрів України.

Земельний фонд Закарпатської області.

Територія Закарпатської області складає 1275,3 тис. га або 2,1% загальної площі України на 01.01.2016 року. Землі сільськогосподарського призначення становлять 36,8%, лісові угіддя - 56,8%, території забудовані - 3,7%, землі під водою - 1,4%, відкриті землі - 1,2%, і відкриті заболочені землі - 0,1%.

Внаслідок перерозподілу земельних ресурсів у державній власності залишилося 77,2%, а передано в приватну власність - 22,5%. Основні власники та користувачі землі включають лісогосподарські підприємства (40,2%), громадян (29,3%), сільськогосподарські підприємства (3,7%), організації, установи та інші підприємства (6,3%), а також інші суб'єкти, такі як

водогосподарські підприємства та військові частини. Загальна площа земельного фонду області становить 1275,3 тис. га, з яких 469,2 тис. га відводяться під сільськогосподарське використання, включаючи 451,0 тис. га сільгоспугідь, з яких 200,2 тис. га використовуються під рілля. В таблиці 1 представлено структуру земельного фонду Закарпатської області.

Таблиця 1

Структура земельного фонду Закарпатської області

Основні види земель та угідь	Станом на 01.01.2020	
	усього, тис га	% до загальної площі території
Загальна територія	1275,3	100
у тому числі:		
1. Сільсько-господарські угіддя, з них:	451,0	35,4
рілля	200,2	15,7
перелоги	-	
багаторічні насадження	27,3	2,1
сіножаті	94,3	7,4
пасовища	129,2	10,2
2. Ліси та інші лісовкриті площі	724,0	56,8
з них вкриті лісовою рослинністю	657,8	51,6
3. Забудовані землі	48,2	3,7
4. Відкриті заболочені землі	0,8	0,1
5. Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом (піски, яри, землі, зайняті зсувами, щебенем, галькою, голими скелями)	14,8	1,2
6. Інші землі	18,4	1,4
Усього земель (суша)	1257,0	98,6
Території, що покриті поверхневими водами	18,3	1,4

Таблиця 2

Порушені, відпрацьовані та рекультивовані землі

Землі	Станом на 01.01.2020
1	2
Порушені, тис га	0,8
% до загальної площі території	
Відпрацьовані, тис га	0,1
% до загальної площі території	
Рекультивовані, тис га	-
% до загальної площі території	

Таблиця 3

Консервація деградованих і малопродуктивних земель

Види земель	Усього земель на початок року		Проведено консервацію		Потребують консервації		Перебувають у стані консервації	
	тис. га	% до загальної площі території	тис. га	% до загальної площі території	тис. га	% до загальної площі території	тис. га	% до загальної площі території
1	2	3	4	5	6	7	8	9
с/г угіддя (пасовища)					0,53	0,04		

Таблиця 4

Водоохоронні зони та прибережні захисні смуги водних об'єктів

Водоохоронні зони та прибережні захисні	За роками				
	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік
1	2	3	4	5	6
Загальна площа встановлених водоохоронних зон водних об'єктів, га					122200
з них внесених до Державного земельного кадастру					21,6422
Загальна площа прибережних захисних смуг водних об'єктів, га					102200
з них внесених до Державного земельного кадастру	-	32,5398	-	19,878	157,801

Поширеність процесів деградації земель за 2020 рік

Види деградованих земель	Площа земель, підданих впливу, тис. га	% від загальної площі території
1	2	3
Дефляційно небезпечні землі (с/г угіддя)	-	-
Землі (с/г угіддя), піддані водній ерозії	-	-
Землі (с/г угіддя), піддані сумісній дії водної та вітрової ерозії	-	-
Землі (с/г угіддя) із кислими ґрунтами	133,48	65,9
Землі (с/г угіддя) із засоленими ґрунтами	-	-
Землі (с/г угіддя) із солонцюватими ґрунтами	-	-
Землі (с/г угіддя) із солонцевими комплексами	-	-
Землі (с/г угіддя) осолоділі	-	-
Землі (с/г угіддя) перезволожені	-	-
Землі (с/г угіддя) заболочені	-	-
Землі (с/г угіддя) кам'яністі	-	-
Забруднені землі (с/г угіддя), що не використовуються у с/г виробництві	-	-

Актуальність охорони земель від деградаційних процесів нині стає на перший план. Негативні явища включають водно-ерозійні, гравітаційні, зсувні процеси, повені, сходження лавин, вітровалі, які мають шкідливий вплив на біоагроекосистеми регіону.

Відповідно до чинного законодавства України заходи з консервації земель включають такі заходи, як реабілітація, трансформація та ренатуралізація. Наукові дослідження вказують, що до консервації деградованих та малопродуктивних сільськогосподарських угідь є заліснення, залуження, відновлення територій природним шляхом (заболочення, самозаліснення тощо), впровадження ґрунтозахисного землеробства та формування збалансованих агроландшафтів через визначення оптимальних типів землекористування.

Формування збалансованих агроландшафтів — це процес створення і управління сільськогосподарськими екосистемами з метою забезпечення сталого розвитку, екологічної збалансованості та максимальної продуктивності. Такі агроландшафти, як правило, враховують потреби рослин, тварин, ґрунтів, води та інших елементів екосистеми. Керуючись цим

підходом, вирішення питання консервації деградованих та малопродуктивних сільськогосподарських угідь має спрямовуватися на стале землекористування шляхом балансування антропогенного впливу та здатності земель відновлювати свою продуктивність.

Серед ключових заходів, що сприятимуть формуванню збалансованих агроландшафтів, є консервація деградованих та малопродуктивних сільськогосподарських угідь. Це сприятиме відновленню природних елементів через вивільнення частини землі від сільськогосподарського виробництва для створення природних біотопів, екологічних зон та організації території зелених коридорів для забезпечення міграції тварин.

2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ МУКАЧІВСЬКОГО РАЙОНУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ.

2.1. Сучасний стан земельних ресурсів Мукачівського району

Мукачівський район розташований у західній частині Закарпатської області, його центр – місто Мукачеве. Район простягається вздовж берегів річки Латориця і знаходиться на перехресті автошляхів Ужгород-Іршава, Ужгород-Свалява, а також на міжнародній автомагістралі, яка з'єднує Західну Європу з Україною. Територію району перетинає 58,6 км доріг державного значення, 179 км місцевого значення та 252 км.

Загальна площа Мукачівського району- 99821 га , в тому числі:

- земель державної власності -57785,5 га;
- земель приватної власності -41797,58 га,
- з них: присадибних земель -6301,49 га;
- земельних часток (паїв)- 23216,2 га;
- всього власників земельних часток (паїв) -19583

Таблиця 3.1

Структура земельного фонду Мукачівського району

Види земель	Всього, га	Питома вага в структурі
сільськогосподарські землі	58619,83	100
в тому числі:		
земель резерву	30,30	0,05
земель запасу	2598,05	4,43
пасовищ	10194,02	17,39
ліси	33742,08	57,56
забудовані землі	4378,98	7,47
землі водного фонду	2645,47	4,51
з них: в оренді	334,5084	0,13

Структура земельного фонду за основними видами земель у вигляді діаграми для більш наглядного читання представлена рисунку 2.1

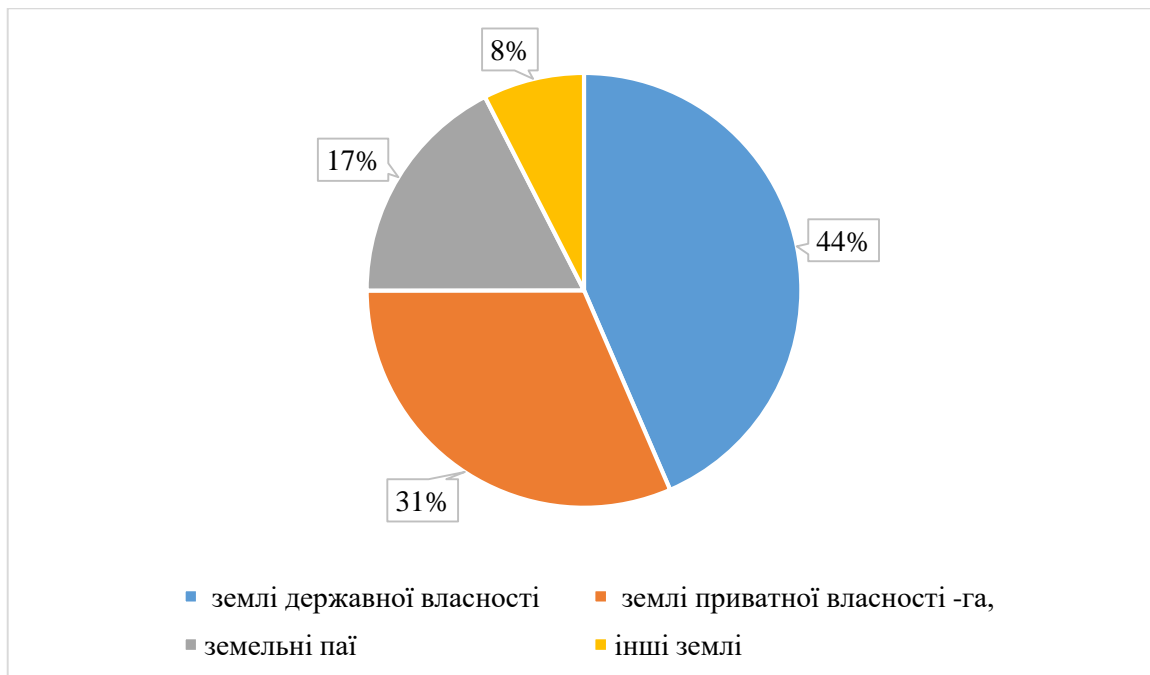

Рис. 2.1 Земельний фонд Мукачівського району

На рисунку представлено структуру сільськогосподарських угідь у розрізі Закарпатської області та Мукачівського району

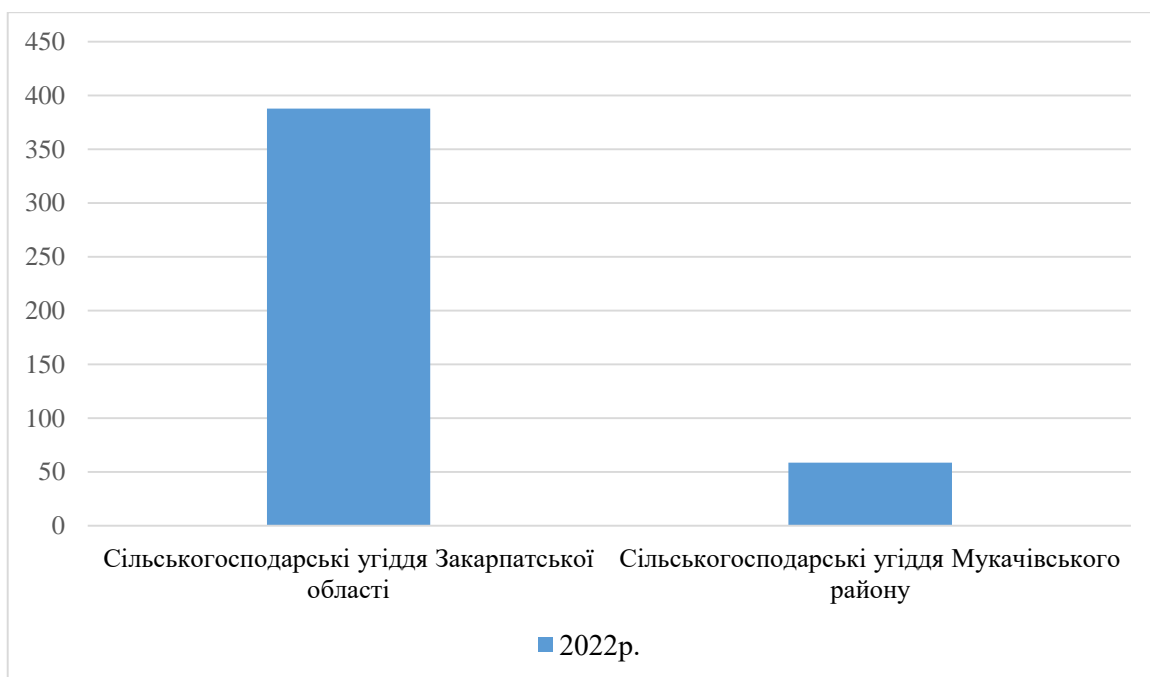

Рис 2.2 Сільськогосподарські угіддя Закарпатської обл. та Мукачівського району

На рисунку 2.3 представлено структуру лісового фонду Закарпатської області та Мукачівського району.

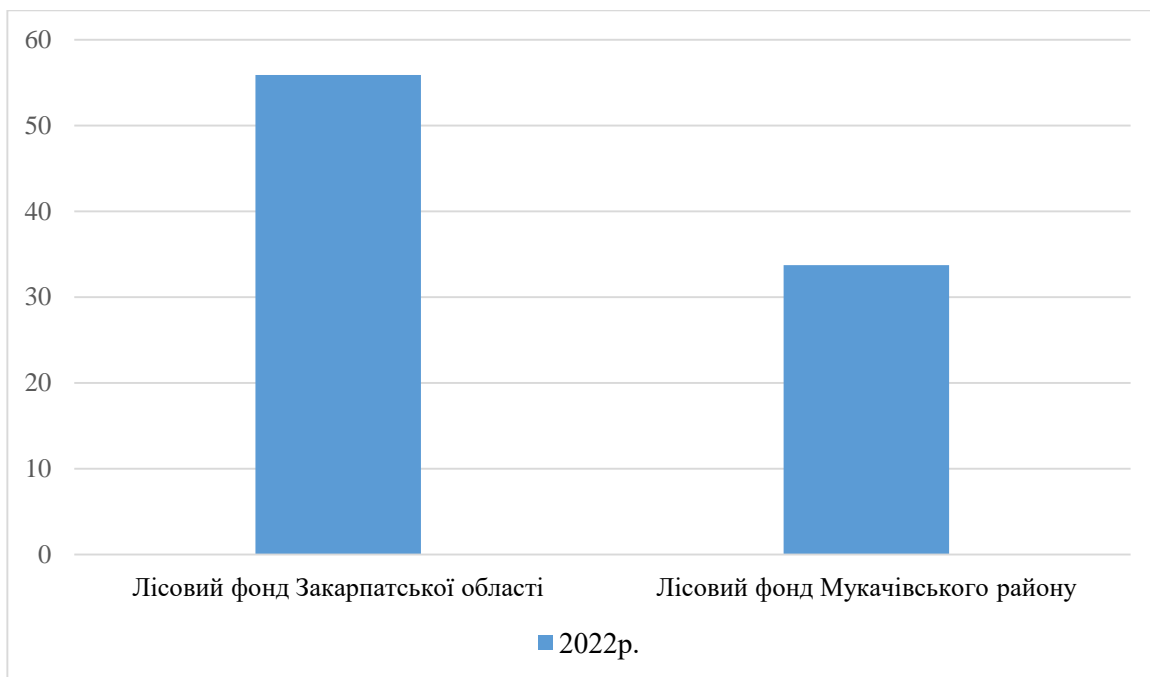

Рис. 2.3 Лісовий фонд Закарпатської обл. та Мукачівського району

2.2 Оцінка ґрунтів Мукачівського району Закарпатської області

Під час агрохімічного моніторингу земель сільськогосподарського призначення в Мукачівському районі, було зібрано ґрунтові проби на площі 32,46 тис. га, що становить 56,9% від загальної площі сільськогосподарських угідь (57,0 тис. га) на початок 2018 року. Загалом було обстежено різні типи сільськогосподарських угідь: рілля – 23,76 тис. га (73,2%), сіножаті – 0,85 тис. га (2,6%), пасовища – 5,68 тис. га (17,5%), та багаторічні насадження – 2,17 тис. га (6,7%).

Усього було обстежено 1381 поле, на яких було взято 6289 ґрунтових проб. Отже, в районі Закарпаття було взято більше проб на ріллі, що пояснюється як вимогами методології агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення, так і переважанням цієї категорії площ.

За результатами агрохімічного обстеження було визначено, що більше половини площ Мукачівського району (63,4%) належать до категорії кислих ґрунтів. З них, дуже сильно- та сильнокислі ґрунти займають 8,79 тис. га (27,1%), середньокислі ґрунти охоплюють площу 6,08 тис. га (18,7%), а

слабокислі ґрунти займають 5,72 тис. га (17,6%). У Мукачівському районі серед обстежених сільськогосподарських угідь 61,6% характеризуються як дуже низько забезпечені доступними сполуками азоту, що вказує на вміст азоту не більше 100 мг/кг ґрунту (рис. 2.1).

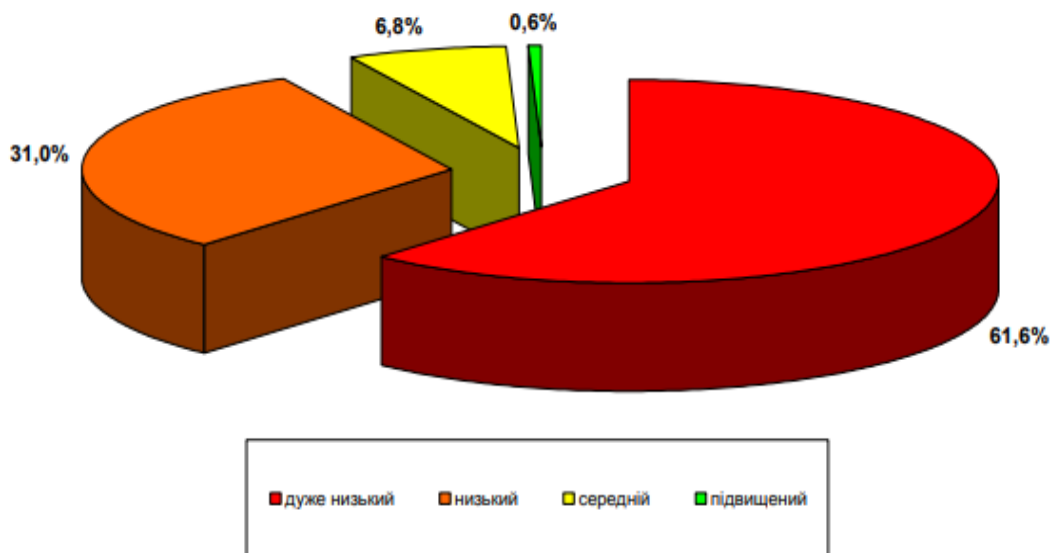

Рисунок 2.1 Площі ґрунтів Мукачівського району за вмістом азоту, (%)

Серед сільськогосподарських угідь у Мукачівському районі лише 31% характеризуються низьким ступенем забезпечення азотом. Площі з ґрунтами із середнім рівнем забезпечення азотом, які легко гідролізуються, є незначними - 6,8%, а ті, що мають підвищений рівень, складають лише 0,6%. Загальний середньозважений показник по району становить 97,2 мг/кг, вказуючи на дуже низький рівень забезпечення азотом.

Щодо фосфатного режиму ґрунтів, то більшість (25,9%) займають ґрунти із середньою забезпеченістю рухомого фосфору. Ґрунти з дуже низьким і низьким рівнями забезпечення становлять відповідно 19,7% і 15%. Площі з ґрунтами із підвищеним та високим вмістом рухомого фосфору майже однакові - відповідно 15,9% і 16,2%. Ґрунти із дуже високим вмістом рухомих фосфатів складають лише 8,0% від обстежених площ.

Протягом періоду з 2008 по 2018 роки спостерігалася покращення якісної оцінки ґрунтів Мукачівського району за основними агрохімічними показниками. Особливо це стосується рухомих сполук фосфору та калію.

Щодо фосфорного режиму, середньозважений показник зріс на 16,3 мг/кг ґрунту за п'ять останніх років, але залишався в межах середнього рівня забезпечення. Протягом десятиліття значення середньозваженого показника фосфору зросло на 28 мг/кг.

Моніторинг калійного режиму показав суттєве підвищення середньозваженого показника рухомого калію на 23 мг/кг ґрунту, що свідчить про зміну рівня забезпечення з середнього на підвищений. Загальне підвищення калійного режиму за десять років становило 42 мг/кг.

Вміст азоту в ґрунтах також підвищився за період з 2011 по 2020 рр. Проте, це не призвело до зміни рівня його забезпечення, залишаючись на дуже низькому рівні. Вміст гумусу в ґрунтах Мукачівського району також збільшився за цей період. У порівнянні з попереднім туром, середньозважений показник гумусу піднявся на 0,22% у 2015 році і становив 2,48%. У 2020 році вміст гумусу не зменшився, а підвищився на 0,1%, залишаючись у межах його середнього забезпечення.

Протягом періоду з 2010 по 2020 роки моніторинг агрохімічного стану земель сільськогосподарського призначення Мукачівського району вказує на деяке покращення рівня родючості ґрунтів. Зокрема, спостерігалася позитивна динаміка у вмісті рухомих сполук фосфору та калію.

Вміст рухомих сполук фосфору за п'ять останніх років зріс на середньозваженому рівні, що свідчить про покращення агрохімічних показників. Тенденція підвищення середньозваженого показника фосфору за останні 10 років становила 28 мг/кг ґрунту.

Також спостерігалася суттєва зміна у калійному режимі ґрунтів, і середньозважений показник рухомого калію підвищився на 23 мг/кг ґрунту. Це вказує на підвищення рівня забезпечення калієм, переходячи з середнього на підвищений рівень. Незважаючи на це покращення, рівень рухомих сполук

азоту залишався на дуже низькому рівні, і кислотність ґрунтового розчину відповідає слабокислим ґрунтам. Такі аспекти можуть потребувати подальших заходів для покращення родючості та оптимізації агрохімічного стану ґрунтів.

3. ПОКРАЩЕННЯ СТАНУ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ МУКАЧІВСЬКОГО РАЙОНУ

3.1. Раціональне використання та охорона земельних ресурсів

Раціональне використання та охорона земельних ресурсів Мукачівського району є ключовим завданням для забезпечення стійкості та ефективності сільськогосподарської діяльності, збереження природних екосистем та забезпечення благополуччя місцевого населення.

Спрямування належного використання земельних ресурсів для забезпечення продуктивності, збереження родючості та запобігання ерозії. Раціональне планування сільськогосподарських угідь та зон для інших видів діяльності є важливою частиною цього підходу. Використання передових технологій у сільському господарстві, які сприяють зменшенню впливу на навколишнє середовище, оптимізації використання ресурсів і підвищенню продуктивності. Збереження та відновлення лісових масивів, що важливо для збалансованої екосистеми, захисту ґрунтів від ерозії та забезпечення деревини як важливого ресурсу. Розробка та впровадження заходів для попередження та зменшення забруднення ґрунтів хімічними речовинами, відходами від сільськогосподарської та промислової діяльності. Впровадження агроекологічно безпечних та енергоефективних методів обробітку ґрунту, вирощування рослин та утримання тварин.

Під час розміщення земель сільського господарства важливо враховувати ландшафтні особливості території та розробляти обґрунтовані агроландшафтні екосистеми. Необхідно проводити системний моніторинг земель, передбачати та запобігати ерозійним процесам, забрудненню, нераціональному вирубуванню лісових насаджень, і замуленню водойм і річок. Доцільними є заходи з меліорації земель та розширення площі рекреаційних територій, природних парків та заповідників.

Зазначається, що часте механічне обробітку ґрунту, таке як оранка, культивування та боронування, може призводити до суттєвого погіршення стану ґрунтів. Замість цього, введення безплужної системи сприяє покращенню якості ґрунту, запобігає його ущільненню, забезпечує оптимальний вивід води

та провітрювання. Ця система також допомагає в очищенні ґрунту від бур'янів та зменшенні застосування пестицидів.

Важливим є також уникання забруднення ґрунту отруйними хімікатами. Дотримання правил щодо застосування та зберігання хімікатів є ключовим для уникнення їхнього негативного впливу на ґрунт і рослини в сільському господарстві.

Актуальною темою є проблема захисту земель від негативного впливу шкідливих викидів стічних вод та комунальних промислових відходів. Кожного року тисячі гектарів плідючих земель втрачаються через їх використання під будівництво промислових та житлових об'єктів. Забезпечення недоторканості родючих земель стає надзвичайно важливим завданням, оскільки інакше ми ризикуємо втратити цей важливий ресурс для майбутніх поколінь.

Одним із ключових заходів для збереження властивостей ґрунтів є раціональне створення агроландшафтів з науковим обґрунтуванням. Важливо правильно розподіляти водойми, болота, луки, ліси та поля, щоб кожна ділянка використовувалась ефективно та сприяла збереженню довкілля.

Система сівозмін також відіграє значущу роль, бути правильною і збалансованою. Кормові, польові та спеціальні сівозміни дозволяють ефективно використовувати сільськогосподарські угіддя та підтримувати родючість земель. На сьогоднішній день, важливо вдосконалювати наукові підходи до вирощування сільськогосподарських культур та впроваджувати наукові знання для оптимізації використання земель. Зменшення втрат врожаю можливе завдяки раціональному використанню трудових ресурсів та впровадженню сучасних технічних засобів.

Втрати врожаю можуть бути різноманітними і обумовлені біологічними, технічними, природно-господарськими, економічними та особистісно-професійними факторами. Серед них можна виокремити біологічні втрати, які виникають через неправильний вибір сортів, невчасний збір врожаю та недостатню боротьбу з хворобами і шкідниками. Технічні проблеми, такі як

несправність сільськогосподарської техніки, також можуть спричиняти втрати.

Природно-господарські втрати виникають внаслідок неправильного вибору полів з урахуванням родючості, рельєфу та розташування території, а також пізнього збору урожаю та низького контролю якості робіт. Економічні та особистісно-професійні аспекти, такі як нестимулююча оплата праці та низький рівень кваліфікації працівників, також можуть призводити до втрат врожаю.

Для поліпшення стану пошкоджених земель важливо приділити увагу припиненню процесу деградації ґрунтів у землекористуванні. Застосування більш екологічних методів землеробства та впровадження багаторічних бобових трав можуть сприяти відновленню та підвищенню родючості. При цьому важливо виробляти якісний контроль за використанням сільськогосподарських земель та дотримуватися законодавства щодо землекористування. Негативні тенденції в Мукачівському районі вимагають розробки та виконання ефективних програм з покращення, використання та охорони земель сільського господарства, а також підвищення рівня освіти з землевпорядкування.

Для покращення сільськогосподарських угідь важливим напрямком є вилучення деградованих ґрунтів, особливо на схилах від 3° до 5°, де застосовують консерваційні заходи. Слабо- та середньо-еродовані землі виводять з обробітку і проводять консервацію, включаючи залуження травосумішами та багаторічними злаковими травами. Також перетворюють їх у кормові угіддя, створюють водоохоронні і рекреаційні зони, полезахисні лісосмуги та здійснюють заліснення. Багаторічні трави допомагають захистити схили від ерозії, відновлюють природну родючість ґрунтів і створюють стійку кормову базу для тваринництва.

На схилових територіях із нахилом понад 5°, особливо на сильно- та середньо-еродованих ґрунтах, передбачається постійна консервація. Це

включає вилучення їх з обробітку та переведення в резерв, заліснення та створення умов для окультурення цих земель.

Для покращення агроландшафтів рекомендуються наступні заходи:

-Збільшення лісистості території;

-Розробка еколого-економічно обґрунтованих проектів з землеустрою для впровадження раціональних сівозмін;

-Встановлення водоохоронних зон та захисних смуг вздовж берегів;

-Реалізація заходів з відтворення та збереження родючості ґрунту.

Один із основних заходів для збереження властивостей ґрунтів - це раціональне створення агроландшафтів на науковій основі. Важливо правильно визначити співвідношення між водоймами, болотами, луками, лісом та полями, щоб кожна ділянка використовувалася раціонально і допомагала зберігати довкілля. Також важливо сформувати ефективну систему сівозмін.

Для тимчасового виведення деградованих ґрунтів на схилах від 4° до 6°, а також слабо- та середньо-еродованих земель з обробітку застосовують консерваційні заходи. Це включає залуження травосумішами, використання багаторічних злакових трав, бобових культур, перетворення їх у кормові угіддя, створення водоохоронних і рекреаційних зон, полезахисних лісосмуг і відновлення лісів.

На схилових територіях з нахилом більше 6°, а також на сильно- та середньо-еродованих ґрунтах, на дефляційно-небезпечних землях передбачається постійна консервація. Це включає вилучення їх з обробітку та переведення в резерв. Після цього здійснюється відновлення родючості шляхом заліснення і створення умов для окультурення цих земель.

3.2 Пропозиції щодо покращення стану та ефективності використання земельних ресурсів

Однією з ключових стратегічних мет державної політики в галузі аграрного землекористування є забезпечення раціонального використання та

охорони продуктивних земель, а також збереження, відтворення та примноження їхньої родючості.

Ґрунтовий покрив є важливою складовою біосфери та виконує значущі біосферні функції. У природі ґрунтовий та рослинний покрив формують єдину систему. Втрата родючості ґрунту та його деградація можуть позбавити рослини екологічних основ їхнього існування. Відновлення родючості деградованих ґрунтів важливе для відновлення екологічного балансу територій, який порушено внаслідок нераціональної господарської діяльності людини.

Ґрунти регулюють якість поверхневих і підземних вод, склад атмосферного повітря, виступають як середовище для більшості живих організмів на суходолі та забезпечують сприятливе середовище для людини. Збереження біосфери та нормального рослинного покриву, а також продуктивності сільського господарства вимагає постійної турботи про охорону ґрунту, його структуру та властивості, реалізацію системи заходів для підвищення родючості. Країни, які впроваджують передовий підхід, активно здійснюють заходи щодо охорони ґрунтів та боротьби з їх деградацією та забрудненням за допомогою відповідного законодавства та державної підтримки. Підвищення продуктивності сільського господарства можливе лише за умови інтенсивного використання родючих ґрунтів та зменшення витрат на менш продуктивні землі.

Раціональне використання та охорона земель представляють собою взаємопов'язані процеси, спрямовані на підвищення продуктивності землі. Це включає оптимізацію розподілу земельного фонду між галузями господарства, ефективне використання землі в межах кожної з них, оптимізацію структури різних видів земель відповідно до природно-економічних умов різних зон та районів. Також це включає розробку та впровадження раціональних систем землеробства, в тому числі ґрунтозахисного обробітку, удобрення, вапнування та гіпсування ґрунтів, оптимізацію технологій вирощування сільськогосподарських культур, систему сівозмін та інші заходи.

Додаткові аспекти включають осушення заболочених та перезволожених земель, зрошення та обводнення посушливих земель, запобігання затопленню, підтопленню та заболоченню, а також ефективне використання ґрунтових мікроорганізмів для створення високородючих і стійких до ерозії ґрунтів. Важливою є також раціональна система луківництва, розселення і забудова сільських та міських населених пунктів, розміщення інфраструктури, а також еколого-економічна оцінка земель для планування розміщення та спеціалізації сільськогосподарського виробництва.

На землях, які піддаються інтенсивному обробітку, необхідно радикально змінювати структуру посівних площ у сівознах, зокрема розширювати посіви бобових культур, особливо багаторічних трав. Впровадження біологічних методів підвищення родючості ґрунтів, разом з використанням мінеральних і органічних добрив, є доцільним кроком у цьому напрямку.

Охорона ґрунтів від ерозії виконує ключову функцію у збереженні національного багатства. Для досягнення цієї мети державі слід вживати заходів у рамках цільових програм та планів, спрямованих на забезпечення протиерозійної стійкості території. Основними складовими таких програм повинні бути: зменшення площі земель в інтенсивному обробітку та їх трансформація в природні кормові угіддя, ліси, заповідні об'єкти; оцінка ерозійної небезпеки та ефективності заходів; моніторинг, моделювання та прогнозування ерозійних процесів; розробка та впровадження нових методів захисту ґрунтів від ерозії.

Основне завдання по охороні ґрунтів від ерозії включають зменшення змиву та видування ґрунтів до допустимого рівня, припинення яружної ерозії, підвищення родючості еродованих ґрунтів та продуктивності сільськогосподарських угідь, покращення важливих агрономічних та екологічних властивостей ґрунтів у регіонах з ерозійною та дефляційною небезпекою, а також попередження негативних впливів ерозії на природні та господарські об'єкти, забезпечення покращення гідрологічних та мікрокліматичних умов у таких регіонах, а також поліпшення екологічного

стану природних комплексів та відповідність їх естетичним вимогам суспільства.

Зменшення ерозії ґрунтів вимагає комплексного підходу та реалізації різноманітних заходів. Основні засоби та заходи зменшення ерозії ґрунтів включають:

-Захист та збереження лісів, що є природними бар'єрами, які зменшують вплив дощової води на ґрунт. Збереження та відновлення лісистості на схилах є ефективним заходом для зменшення ерозії.

-Створення терас та контурованих полів, ця методика допомагають зберігати воду та зменшують швидкість та об'єм води, яка потрапляє на схили, тим самим зменшуючи ерозію.

-Використання рослинного покриву, посів багаторічних трав, бобових рослини та інші види рослин можуть служити як ефективні засоби утримання ґрунту. Захист схилів від ерозії може бути досягнутий через відновлення та утримання рослинного покриву.

- Консервація водойм та створення водоохоронних зон, збереження природних водойм та встановлення водоохоронних зон допомагають у зниженні тиску води на схили та утриманні води на ділянці, запобігаючи ерозії.

-Методи обробітку земель, астосування методів обробітку, які зберігають родючий верхній шар ґрунту, такі як нульова обробітку чи мінімальна обробітку, може допомогти у зменшенні ерозії.

Ці заходи можуть бути ефективними, якщо вони взяті разом і адаптовані до конкретних умов місцевості.

З метою виконання поставлених завдань необхідно застосовувати комплекс заходів, що включають наступні компоненти:

Нормативно-правовий компонент- спрямований на поліпшення законодавства та нормативного базису для ефективної охорони ґрунтів від ерозії.

Економічний компонент- передбачає створення оптимальних норм та механізмів фінансування для галузі охорони ґрунтів від ерозії. Також сприяє впровадженню економічних стимулів для землекористувачів, які здійснюють охорону ґрунтів та застосуванню санкцій за порушення ґрунтоохоронних вимог.

Організаційний компонент- забезпечує ефективну координацію між органами управління охороною ґрунтів від ерозії на різних рівнях – державному, регіональному та місцевому.

Організаційно-господарський компонент- включає в себе виведення деградованих земель з обороту з наступною їх консервацією та оцінкою ступеня сільськогосподарського освоєння земель.

Технологічний компонент- забезпечує протиерозійне землевпорядкування, проведення ґрунтово-ерозійних обстежень, систему моніторингу ерозійних процесів та ефективного оцінювання ерозійної небезпеки. Діє в двох напрямках: заходи з охорони ґрунтів від водної ерозії та заходи з охорони ґрунтів від дефляції.

Перший напрямок включає в себе заходи, спрямовані на збільшення проективного покриття та врожайності сільськогосподарських культур, збереження атмосферних опадів, безпечне відведення надлишкового водного стоку, зменшення змиву ґрунту та збільшення водостійкості ґрунтів. Заходи з охорони ґрунтів від дефляції спрямовані на зменшення швидкості вітру в приземному шарі повітря, створення вітростійкої поверхні ґрунтів, підвищення проективного покриття та врожайності сільськогосподарських культур, зменшення видування ґрунту та відновлення родючості дефльованих ґрунтів.

Для забезпечення належного меліоративного стану та поліпшення умов господарювання на меліорованих землях Закарпаття рекомендується вжити наступні заходи:

Агромеліоративні заходи, провести покращення агрономеліоративного стану на площі 128,692 га , включаючи глибоке розпушення 45,912 га

Виконати хімічні меліорації на площі 89,5 га для підвищення родючості та оптимізації ґрунтових властивостей. Здійснити очищення внутрішньогосподарських меліоративних каналів від мулу та деревної рослинності для забезпечення ефективного водовідведення та зберігання води. Здійснити ремонт гідротехнічних споруд на внутрішньогосподарських меліоративних каналах для забезпечення їх ефективної роботи та можливості акумулювання поверхневих вод в періоди засушливості. Ці заходи спрямовані на підвищення ефективності землекористування, покращення умов для сільськогосподарського виробництва та збільшення стійкості до агрокліматичних викликів.

4. ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Технічне регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки Економічний механізм раціонального природокористування в спрощеному вигляді є системою заходів, направлених на більш ефективне використання природних ресурсів з урахуванням постійного вдосконалення і їх управління, ціноутворення, оподаткування, відтворювання і охорони. Найважливішими функціональними елементами державної системи управління природоохоронною діяльністю є наступні складові економічного механізму природокористування та природоохоронної діяльності, а саме: – механізми зборів за забруднення навколишнього природного середовища та за спеціальне використання природних ресурсів; – механізм відшкодування збитків, заподіяних внаслідок порушення законодавства про охорону довкілля; – система державного бюджетного фінансування природоохоронних заходів через головний розділ у складі відповідних бюджетів "Охорона навколишнього природного середовища" (державний, республіканський АР Крим та місцеві фонди охорони навколишнього природного середовища).

Головною метою економічних механізмів природокористування та природоохоронної діяльності є: – стимулювання природокористувачів до зменшення шкідливого впливу на довкілля, раціонального та ощадливого використання природних ресурсів та зменшення енерго-і ресурсомісткості одиниці продукції; – створення за рахунок коштів, отриманих від екологічних зборів та платежів, незалежного від державного та місцевих бюджетів джерела фінансування природоохоронних заходів та робіт. Важливим елементом економічного механізму природокористування є введення плати за забруднення навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів, а також створення спеціальних фондів для формування та використання коштів від ресурсних платежів. Основним діючим економічним регулятором є плата за викиди і скиди забруднюючих речовин в навколишнє середовище, розміщення відходів тощо. Друга складова платності

природокористування - плата за природні ресурси, що створює можливість ставити питання не тільки про оплату послуг, пов'язаних з експлуатацією, розвідкою природних ресурсів, а й компенсації у вигляді платні за право користування природним ресурсом при вилученні (використанні) 139 останнього, а також створенні спеціальних фінансових коштів, які забезпечують заходи по охороні та відтворенню природних ресурсів.

15.9 Державне регулювання у сфері природокористування з метою ефективного використання природних ресурсів в частині раціонального використання природних ресурсів протягом звітного періоду міжвідомчою комісією облдержадміністрації з питань ефективного використання родовищ корисних копалин на території області у 2021 році розглянуто 3 матеріали на погодження проектів зон санітарної охорони родовищ підземних вод. Департаментом екології та природних ресурсів облдержадміністрації видано 14 дозволів на спеціальне використання природних ресурсів в межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення. Обласною державною адміністрацією видано розпорядження № 132 від 26.02.2021 "Про ліміти спеціального використання природних рослинних ресурсів місцевого значення у 2021 році. В галузі охорони атмосферного повітря видано 78 дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря. Рішення про зупинення дії дозволів або їх анулювання не приймалися. У виданих дозволах встановлювались умови до викидів забруднюючих речовин (у тому числі, до технологічного процесу, обладнання та споруд, очистки газопилового потоку), виробничого контролю, до адміністративних дій у разі виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру та терміни виконання заходів щодо скорочення обсягів викидів забруднюючих речовин, здійснення контролю за дотриманням встановлених граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин та умов дозволу на викиди. Безперечно, суспільні економічні відносини як інтегрований об'єкт правового регулювання, здійснюваного засобами законодавства, почали формуватися нещодавно і нині набрали достатнього ступеня зрілості. З метою

охорони земельних ресурсів на підприємствах розроблені правила і заходи, яких необхідно дотримуватись і які строго контролюються. Вони розроблені на основі загальноприйнятих в Україні і які розроблені з врахуванням особливостей місцевості і ландшафту. Серед основних правил охорони земельних ресурсів є такі:

→ зберігати мінеральні добрива та інші хімічні речовини, в спеціально відведених місцях, не допускати попадання їх в ґрунт та ґрунтові води;

→ заборонено робити переїзди по сільськогосподарських угіддях тракторів та автомобілів поза технологічним процесом, в зв'язку з тим, що такі заходи сприяють погіршенню структури ґрунту та зниження врожайності;

→ заборонено використовувати техніку, яка технічно несправна з метою запобігання розливу паливо-мастильних матеріалів.

При виконанні сільськогосподарських робіт всі види обробітку ґрунту на схилах крутизною більше 2-3° передбачено проводити впоперек схилу. На схилах складної форми напрямок обробітку ґрунту повинен максимально наближатись до напрямку горизонталей місцевості. Такий обробіток запобігає стіканню води і змиву ґрунту на схилах крутизною до 5° та являється самостійним заходом боротьби з водною ерозією. Вода – один із найважливіших екологічних чинників, без якого життя неможливе. Вивчаючи джерела забруднення особливу увагу треба звернути на такі:

1) тваринницькі ферми і комплекси (неправильне зберігання і розміщення гноєсховищ може призвести до забруднення водних джерел);

2) мінеральні добрива і отрутохімікати (їх необхідно використовувати, враховуючи встановлені правила і норми їх застосування, а також використовувати їх з врахуванням водоохоронних та санітарно-захисних зон, створених навколо водних об'єктів);

3) стоки з машинних дворів, майстерень, складів пальною і мастил (ці стоки, попадаючи у воду, псуєть її смакові якості, вода стає непридатною для споживання; утворена на поверхні води плівка із мастил і нафтопродуктів

погіршує газообмін, надходження у воду кисню, а попадаючи на рослини погіршує їх фізіологічні функції, може призводити до відмирання).

4) стоки побутові та переробних підприємств (на території дослідження можуть знаходитись підприємства, що переробляють сільськогосподарську продукцію – консервні цехи і заводи, ковбасні, м'ясоконсервні цехи, молочарні, сироварні тощо їх стічні води, а також стоки побутових підприємств, каналізаційні стоки в селах здебільшого скидаються в річки та інші водоймища не очищеними, вони забруднюють джерела води, дуже погіршують екологічну ситуацію) . Але серйозних забруднень і порушень на території не виявлено. Основним джерелом забруднення і засмічення річок регіону залишаються стічні води (20% від загальної маси), оскільки технічна вода, яка була використана знову повертається у водойми. Показниками забруднення є каламутність, вміст рухомих частинок, загальний вміст розчинених речовин, кислотність, концентрація розчинного кисню. Ці скинуті в річку стічні води згубно діють на живі організми та значно погіршують гідрохімічний режим. Тому такі води необхідно очищати. Існує загальний тип очисних споруд, які очищають механічними і біологічними методами.

5. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ ВІД НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Охорона праці – це система заходів, які спрямовані на забезпечення безпечних умов праці. Цивільна оборона теж спрямована на захист населення в надзвичайних ситуаціях [27]. Поліпшення умов праці є одним з основних ресурсів росту її продуктивності та економічної ефективності виробництва, а також розвитку самої людини. Проблеми поліпшення умов праці при виконанні топографо-геодезичних та землепорядних робіт безпосередньо пов'язані з санітарно-побутовим та медичним обслуговуванням працівників, організацією відпочинку, харчування в польових умовах тощо. Проведення такої роботи можливе лише при впровадженні на виробництві системи управління охорони праці, яка в свою чергу ґрунтується на впровадженні державних стандартів безпеки праці, галузевих стандартів підприємств. Для проведення землепорядних та геодезичних робіт, пов'язаних з впровадженням проектів землеустрою, потрібні спеціалісти різних кваліфікацій, а саме: інженер-землепорядник, технік-землепорядник, монтажник знаків, водій та робітники. Для сучасних топографо-геодезичних робіт характерним є також вплив на організм людини різних технічних, біологічних та інших факторів. До цього спричиняє застосування машин і механізмів, енергетики, матеріалів і речовин, значні рівні шуму, вібрації, електромеханічного, інфрачервоного ультрафіолетового, іонізуючого випромінювання, а також забрудненість повітря робочої зони. Аналізуючи стан справ по охороні праці в господарствах можна сказати, що керівники господарств зі своєї сторони докладають максимум зусиль для нормальної життєдіяльності та працездатності підлеглих. Всі працівники щорічно проходять медогляд, кожен працівник забезпечується обов'язковою щорічною відпусткою. 65 При виконанні землепорядних робіт, як і при багатьох інших видах робіт існує небезпека для життя та здоров'я працівників. Шкідливі для здоров'я працівників фактори присутні як при виконанні польових робіт так і при роботі в камеральних умовах. Раз в три роки в господарствах

поновлюється наказ про організацію охорони праці. Цим наказом призначено відповідальних за охорону праці, створено комісії (ситуаційна, з охорони праці), створена система оперативного контролю за охороною праці, визначені ступені контролю, призначено відповідальних за проведення інструктажів. В адмінбудинку обладнаний кабінет з охорони праці. В ньому в наглядному вигляді розміщена інформація про права та обов'язки працівників та адміністрації з питань охорони праці, загальні правила безпечної поведінки на робочому місці, законодавчі акти в галузі охорони праці. Перед прийомом на роботу з працівниками проводиться навчання з охорони праці та вступний інструктаж. Повторні інструктажі та навчання проводяться в середньому раз в два роки. Щодо цивільної оборони, можна зазначити, що на території знаходяться декілька потенційно небезпечних об'єктів техногенного та природного походження, до яких можна віднести: високовольтні лінії електропередач та трансформаторні підстанції, підземні газопроводи високого тиску та комунікації, пошкодження яких загрожує життю людей.

Фінансування робіт з охорони праці здійснюється роботодавцем. Фінансування профілактичних заходів з охорони праці, виконання загальнодержавних, галузевих та регіональних програм поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, інших державних програм, спрямованих на запобігання нещасним випадкам та професійним захворюванням, передбачається здійснювати за рахунок коштів державного та місцевого бюджетів, що виділяються окремим рядком, та за рахунок інших джерел фінансування, визначених законодавством.

Для підприємств, незалежно від форм власності, або фізичних осіб, які використовують найману працю, витрати на охорону праці становлять не менше 0,5% від суми реалізованої продукції. Для підприємств, що утримуються за рахунок бюджету, витрати на охорону праці передбачаються в державному або місцевих бюджетах і становлять не менше 0,2% від фонду оплати праці. У сільськогосподарських підприємствах регіону роботи з питань вирішення проблем охорони праці покладено на службу охорони праці, яку

очолює інженер з охорони праці. Управління і функціонування служби з охорони праці у господарстві є задовільним. За своїми функціями та завданнями ця служба прирівнюється до основних виробничих служб і підпорядкована безпосередньо керівникові господарства. З метою виявлення причин виробничого травматизму та професійних захворювань спеціалісти служби разом із керівниками структурних підрозділів та головними спеціалістами проводять постійний аналіз травм, захворювань, отруєнь. Умови праці і побуту спеціалістів є на високому рівні та відповідають сучасним вимогам. Уся документація з охорони праці (акти форми Н-1 та звіти форми 7-тв та інші) є в належному стані та ведеться на належному рівні. Суворо дотримується режим праці спеціалістів, їх відпочинку та харчування, а також забезпечуються здорові та безпечні умови їх праці. За останні роки факти травматизму як такі в аграрному секторі в межах території дослідження не фіксувалися, що пояснюється обачністю і кваліфікованістю працівників та ознайомленістю з основами безпеки праці працівників

ВИСНОВОК

На сьогоднішній день важливою проблемою є раціональне використання земельних ресурсів. Щоб забезпечити раціональне використання земель у сільському господарстві, українським землекористувачам слід дотримуватися технологій вирощування сільськогосподарських культур, які спрямовані на підвищення якісних характеристик ґрунту та його родючості, з метою отримання великих врожаїв. Стратегія раціонального користування землею базується на тому, що кожне сільськогосподарське виробництво повинно ретельно використовувати земельні ресурси та відповідати вимогам внутрігосподарського землеустрою, цільового використання земельних ділянок, забезпечуючи екологічну збалансованість та дотримуючись принципів охорони земель.

Меліорація, спрямована на формування екологічно збалансованої та раціональної структури земельних угідь, відіграє велике значення для підвищення ефективності використання земельних ресурсів. Оцією ефективності меліорації є результат поєднання різноманітних заходів, таких як гідротехнічні, культуртехнічні, хімічні, агротехнічні та агролісотехнічні.

Інвестиції в меліорацію передбачають вкладення коштів у створення складних інженерних меліоративних систем, які включають мережу каналів, зрошувальні та осушувальні споруди, колекторно-дренажні трубопроводи з гідротехнічними спорудами і насосними станціями, захисні дамби, спостережну мережу, дороги та інші споруди. Окрім цього, меліоративні заходи включають роботи, спрямовані на поліпшення хімічних і фізичних властивостей ґрунтів, обводнення пасовищ, створення захисних лісових насаджень, культуртехнічні заходи, поліпшення земель із несприятливим водним та інженерно-геологічним режимами. Проектування, будівництво, реконструкція та експлуатація меліоративних систем є ключовими етапами цього процесу. Основні напрямки для підвищення продуктивності та економічної ефективності використання земель у сільському господарстві та їх охорони включають наступні заходи:

Вилучення з обробітку земель:

- Надмірно еродованих,
- Промислово і радіоактивно забруднених,
- Підтоплених,
- Засолених та заболочених земель для їхньої природної штучної реабілітації.

Протиерозійні заходи:

- Розробка і впровадження комплексу протиерозійних заходів,
- Розширення масштабів боротьби з водною та вітровою ерозією ґрунтів.

Розвиток меліоративного комплексу:

- Дальший розвиток гідромеліоративного комплексу,
- Реконструкція зношених меліоративних систем,
- Розширення масштабів меліоративного поліпшення осушувальних і зрошувальних земель.

Лісомеліоративний комплекс:

- Розвиток лісомеліоративного комплексу,
- Створення системи полезахисних насаджень,
- Заліснення малопродуктивних земель.

Формування екологічно стійких систем ведення сільськогосподарського виробництва:

- Конструювання екологічно стійких систем ведення сільськогосподарського виробництва,

Ландшафтні, зональні та ресурсозберігаючі системи:

- Розробка та впровадження ландшафтних, зональних і внутрішньозональних,
- Ресурсозберігаючих, екологічно стійких і високопродуктивних систем ведення сільськогосподарського виробництва.

Для ефективного вирішення сучасних екологічних проблем, пов'язаних із сільськогосподарським землекористуванням, важливо вжити наступні заходи:

-Розробка та прийняття державних та регіональних програм з охорони земель, збереження та відтворення родючості ґрунтів.

-Збільшення фінансування для ґрунтозахисних та природоохоронних ініціатив для забезпечення їх успішної реалізації.

-Посилення відповідальності власників та користувачів землі за дбайливе та екологічно стійке землекористування.

-Впровадження дієвого економічного механізму для стимулювання землекористувачів з метою збереження та поліпшення екологічного стану земель.

-Встановлення єдиної державної політики, спрямованої на збереження, відтворення родючості ґрунтів та раціональне їх використання.

-Забезпечення узгоджених дій між державними органами, місцевим самоврядуванням, землекористувачами та науковою спільнотою для досягнення спільних цілей у сфері екологічного землекористування.

Вирішення цих завдань вимагає високого рівня координації та співпраці всіх зацікавлених сторін, щоб забезпечити сталий розвиток та ефективне використання сільськогосподарських земель.

Бібліографічний список

1. Електронний ресурс. Режим доступу: [http : //www. demetra5. kiev. ua/ua/catalo g/geodezicheskii e prii omniki/Obox8](http://www.demetra5.kiev.ua/ua/catalog/geodezicheskii_e_prii_omniki/Obox8). (дата звернення: 27.12.2023)
2. Електронний ресурс. Режим доступу: [https : //uk. wikipedia. or g/](https://uk.wikipedia.org/) (дата звернення: 27.12.2023)
3. Електронний ресурс. Режим доступу: [https: / / studfil e. net/pre vie w/5286428/page:21/](https://studfile.net/preview/5286428/page:21/). (дата звернення: 27.12.2023)
4. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://mepr.gov.ua/news/35913.html>(дата звернення: 29.12.2023)
5. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://uman-rda.gov.ua/news/1585056797/>. (дата звернення: 27.12.2023)
6. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://uteka.ua/ua/publication/news14-delowe-novosti-36-semki-i-obsledovaniva-temtorii-pri-zemelnomkadastre-ix-soderzhanie-i-porvadok-vedeniva>. (дата звернення: 21.12.2023)
7. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://www.gsi.ru/catalog/taheo/gpt30051n>. (дата звернення: 12.12.2023)
8. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://www.hitarget.kiev.ua/product/gnss-rtk-priemnik-hi-target-qbox-8/>.
9. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://eotap.land.kiev.ua/soil.html>. (дата звернення: 14.12.2023)
10. Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/70-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 31.12.2023)
11. Закон України "Про охорону земель". Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15#Text> (дата звернення: 27.12.2029)
12. Закон України "Про природно-заповідний фонд України". Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12#Text> (дата звернення: 29.12.2023)
13. Закон України « Про топографо-геодезичну і картографічну діяльність» від 23.12.1998 № 353-XIV в редакції від 20.08.2021. Режим

доступу: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/353-14#Text>. (дата звернення: 30.12.2023)

14. Закон України «Про Державний земельний кадастр» від 07.07.2011 № 3613-VI в редакції від 01.12.2021. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/3613-17#Text>. (дата звернення: 11.01.2024)

15. Закон України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» від 19.06.2003 № 963-IV. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/963-15#Text>. (дата звернення: 30.12.2023)

16. Закон України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 №2297-VI в редакції від 02.10.2021. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>. (дата звернення: 11.01.2024)

17. Закон України «Про землеустрій» від 22.05.2003 № 858-IV в редакції від 26.11.2021. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15#Text>. (дата звернення: 10.01.2024)

18. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.1991 № 1264-XII. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>. (дата звернення: 3.01.2024)

19. Закон України «Про оцінку земель» від 11.12.2003 № 1378-IV в редакції від 24.07.2021. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1378-15#Text>. (дата звернення: 4.01.2024)

20. Земельний кодекс України. Кодекс України; Кодекс, Закон від 25.10.2001 № 2768-III в редакції від 26.11.2021. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>. (дата звернення: 3.01.2024)

21. Земельні ресурси та їх використання: навч. пос./ Третяк А.М., Третяк В.М., Прядка Т.М., Трофименко П.І., Трофименко Н.В. [за заг. ред. А.М. Третяка]. – Біла Церква: «ТОВ «Білоцерківдрук», 2022. 304 с.

22. Концепція Загальнодержавної цільової програми використання та охорони земель. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19 січня 2022 р. № 70-р.

23. Лудчак О. Є. Організація територій на засадах комплексного ведення кадастрових робіт: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук : 05.24.04 - кадастр і моніторинг земель / 74 Оксана Євгенівна Лудчак ; Національний університет "Львівська політехніка". - Львів, 2012. - 24 с.

24. Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 30.12.2015 №337 (zareestrovano в Міністерстві юстиції України 26.01.2016 за №133/28263) „Про затвердження форм адміністративної звітності з кількісного обліку земель (форми №№ 11-зем, 12-зем, 15-зем, 16-зем) та Інструкцій щодо їх заповнення». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/zO133-16#Text>. (дата звернення: 5.01.2024)

25. Паньків З. Еволюція землекористування в Україні: монографія / Зіновій Паньків. — Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2012. — 188 с.

26. Природа Закарпатської області / За ред. К.І. Геренчука. — Львов: Вища школа. Вид-во при Львов, ун-ті, 1981. — 156 с

27. Про охорону праці : Закон України від 14.10.1992 № 2694-ХІІ // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2694-12> (дата звернення: 11.12.2023)

28. Схема ДГМ. Режим доступу: <https://dgm.gki.com.ua/>. (дата звернення: 17.12.2023)

29. Теоретичні основи державного земельного кадастру: Навч. посібник / М.Г. Ступень, Р.Й. Гулько, О.Я. Микулата ін.; За заг. ред. М. Г. Ступеня. - 2-ге видання, стереотипне. - Львів: «Новий Світ-2000», 2006. - 336 с. Режим доступу: <https://geoknigi.com/bookview.php?id=940>. (дата звернення: 5.01.2024)

30. Третяк А.М. Екологія землекористування: теоретико-методологічні основи формування та адміністрування: Монографія / А.М. Третяк. — Херсон: Грінь Д.С., 2012. — 440 с.

31. Третяк А.М. Земельні ресурси та їх використання: навч. пос./ Третяк А.М., Третяк В.М., Прядка Т.М., Трофименко П.І., Трофименко Н.В. [за заг. ред. А.М. Третяка]. — Біла Церква: "ТОВ "Білоцерківдрук", 2022. 304 с.
32. Третяк А.М. Управління земельними ресурсами та землекористуванням: базові засади теорії, інституціалізації, практики: монографія / А.М. Третяк, В.М. Третяк, Р.М. Курильців, Т.М. Прядка, Н.А. Третяк; [за заг. ред. А.М. Третяка]. — Біла Церква: "ТОВ "Білоцерківдрук", 2021. — 227 с.
33. Третяк А.М., Третяк В.М. Теоретичні засади розвитку сучасної системи землекористування в Україні. Агросвіт № 1—2, 2021. С. 3—11.
34. Третяк А.М., Третяк В.М., Гунько Л.А., Лобунько Ю.В. Організація землекористування структурних елементів екомережі України на місцевому рівні. — Монографія. / Третяк А.М., Третяк В.М., Гунько Л.А., Лобунько Ю.В. К.: ДП "Комприг", 2016. — 163 с.
35. Третяк В., Лобунько Ю. Поняття та сутність природоохоронного землекористування в умовах нових земельних відносин / В. Третяк, Ю. Лобунько // Землевпорядний вісник. — 2015. — № 3. — С. 29—33.
36. Другак В.М. Економіка сільськогосподарського землекористування: теорія, методологія та практика: дис.. доктора екон. наук: 08.00.06 / — К., 2010. — 461 с.
37. Третяк В.Н., Ляшинський В.Б. Поняття та сутність нетрадиційного сільськогосподарського землекористування та його екологізації і капіталізації. Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. № 2. 2019. С. 78—85.
38. Хвесик М. А. Голян В. А., Мосійчук Ю. А. Інституціональний механізм міського землекористування: сучасний стан та перспективи удосконалення: Монографія/ М.А. Хвесик, В.А. Голян, Ю.А. Мосійчук. - К: Книжкове вид-во НАУ, 2005. - С. 5-82.